

ČESKÁ REPUBLIKA

**ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY**

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Radana Malíka a soudkyň JUDr. Barbary Pořízkové a Mgr. Daniely Zemanové v právní věci žalobce: **I. K.**, zastoupený JUDr. Vlastimilem Vezenkem, advokátem se sídlem Hauerova 3, Opava, proti žalovanému: **Krajský úřad Moravskoslezského kraje**, se sídlem ul. 28. října 117, Ostrava, proti rozhodnutí žalovaného ze dne 3. 7. 2007, č.j. MSK 93208/2007, ve věci přestupku proti občanskému soužití a proti majetku, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 12. 3. 2008, č. j. 58 Ca 86/2007 - 27,

t a k t o :

Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 12. 3. 2008, č. j. 58 Ca 86/2007 - 27, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Včas podanou kasační stížností se žalobce (dále jen „stěžovatel“) domáhá zrušení shora označeného usnesení Krajského soudu v Ostravě (dále jen „krajský soud“), kterým bylo zastaveno řízení o žalobě proti rozhodnutí Krajského úřadu Moravskoslezského kraje ze dne 3. 7. 2007, č. j. MSK 93208/2007, a to pro nezaplacení soudního poplatku.

Krajský soud v napadeném usnesení uvedl, že s ohledem na skutečnost, že žaloba, která byla stěžovatelem učiněna podáním ze dne 20. 10. 2007, nebyla zpoplatněna, byl stěžovatel vyzván výzvou ze dne 15. 2. 2008 k zaplacení soudního poplatku z návrhu, a to ve výši 2000 Kč dle pol. č. 14a, bod 2a sazebníku, který je přílohou zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, a to ve lhůtě 3 dnů od doručení výzvy. Výzva byla doručena zástupci stěžovatele, advokátu JUDr. Karlu Vítkovi, CSc. Stěžovatel byl současně poučen, že pokud poplatek splatný podáním návrhu na zahájení řízení nebude ve stanovené lhůtě zaplacen, soud řízení zastaví.

Výzva k zaplacení soudního poplatku byla zástupci doručována na adresu jeho advokátní kanceláře, uvedenou na plné moci ze dne 27. 8. 2007, Opava, Hradecká 34, prostřednictvím provozovatele poštovních služeb, přičemž nebyla určena do vlastních rukou. Protože zástupce žalobce nebyl při doručování písemnosti dne 20. 2. 2008 zastížen, doručující orgán písemnost dne 20. 2. 2008 uložil a adresátu byla zanechána výzva, aby si zásilku vyzvedl. Zástupce stěžovatele si zásilku do 15 dnů ode dne uložení nevyzvedl a tato byla dne 10. 3. 2008 vrácena soudu s poznámkou, že adresát nebyl zastížen a na oznámení o uložení zásilky nereagoval. K doručení tak došlo dne 25. 2. 2008 (pondělí) fikcí podle § 46 odst. 1 a odst. 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), ve spojení s § 50c odst. 4 o. s. ř.

Podle § 2 odst. 2 písm. a) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, vzniká poplatková povinnost, jde-li o poplatek za řízení, podáním žaloby. Podle § 9 odst. 1 uvedeného zákona nebyl-li poplatek za řízení splatný podáním návrhu na zahájení řízení zaplacen, soud vyzve poplatníka k jeho zaplacení ve lhůtě, kterou určí, po marném uplynutí této lhůty soud řízení zastaví.

Vzhledem k tomu, že stěžovatel soudní poplatek dosud neuhradil přesto, že byl k jeho úhradě řádně vyzván, soud řízení shora uvedeným usnesením dle ustanovení § 47 písm. c) s.ř. s. zastavil.

V kasační stížnosti stěžovatel uvádí, že byl v řízení o žalobě zastupován JUDr. Karlem Vítkem, CSc., a to na základě plné moci ze dne 12. 2. 2007. Již v té době dojížděl zástupce pravidelně do Fakultní nemocnice v Olomouci na chemoterapii a vždy se po několika dnech vracel do místa svého bydliště. Z důvodu jeho úmrtí došlo k tomu, že provozovatel poštovních služeb nemohl již zásilku doručit.

Podáním ze dne 15. 10. 2009 doplnil stěžovatel prostřednictvím soudem ustanoveného zástupce kasační stížnost v tom smyslu, že kasační stížnost opírá o důvod uvedený v ustanovení § 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s. Nezákonnost napadeného usnesení spatřuje stěžovatel v nesplnění zákonných podmínek pro zastavení řízení. Výzva soudu ze dne 15. 2. 2008 k zaplacení soudního poplatku nebyla doručena ani JUDr. Karlu Vítkovi, CSc., ani stěžovateli. Pokud vůbec byla výzva soudem zaslána, tak se tak stalo v době, kdy byl původní zástupce z důvodu vážného onemocnění hospitalizován ve Fakultní nemocnici v Olomouci a v sídle své advokátní kanceláře se nezdržoval. Ze spisu je pak zřejmé, že JUDr. Karel Vítek, CSc., zemřel dne 4. 3. 2008, přičemž ze seznamu advokátů byl Českou advokátní komorou vyškrtnut již ke dni 29. 2. 2008. Jeho nástupcem byl ustanoven advokát Mgr. Dalibor Kuba, který se stěžovatelem uzavřel dohodu o skončení poskytování právních služeb, což dopisem ze dne 4. 6. 2008 sdělil soudu. Na výzvu soudu k zaplacení soudního poplatku tedy nemohl stěžovatel z objektivních důvodů reagovat, protože o ní nevěděl. S ohledem na konkrétní okolnosti v dané věci nelze dovodit fikci doručení výzvy ani jeho zástupci.

Stěžovatel navrhuje napadené usnesení zrušit a věc vrátit krajskému soudu k dalšímu řízení.

Z obsahu předloženého soudního spisu Nejvyšší správní soud ověřil, že usnesením ze dne 15. 2. 2008, č. j. 58 Ca 86/2007 - 22, vyzval krajský soud stěžovatele k zaplacení soudního poplatku, a to do tří dnů od jeho doručení.

Výzva k zaplacení soudního poplatku byla doručována na adresu advokátní kanceláře stěžovatelova zástupce, uvedenou na plné moci ze dne 27. 8. 2007, Opava, Hradecká 34, prostřednictvím provozovatele poštovních služeb. Protože zástupce stěžovatele nebyl při doručování písemnosti dne 20. 2. 2008 zastižen, doručující orgán písemnost dne 20. 2. 2008 uložil a adresátu byla zanechána výzva, aby si zásilku vyzvedl. Zástupce stěžovatele si zásilku nevyzvedl a tato byla dne 10. 3. 2008 vrácena soudu s poznámkou, že adresát nebyl zastižen a na oznámení o uložení zásilky nereagoval.

Kasační stížností napadeným usnesením, tj. usnesením ze dne 12. 3. 2008, č. j. 58 Ca 86/2007 - 27, krajský soud řízení zastavil. Předmětné usnesení krajský soud nejprve doručil nesprávné osobě, a to na adresu JUDr. Karel Vítek, advokát, Dobrovského 25, Olomouc. Z písemnosti ze dne 20. 3. 2008, založené na listu č. 32 soudního spisu, vyplývá, že shora uvedený advokát jemu omylem zaslané usnesení krajskému soudu vrátil, současně však krajský soud informoval o tom, že JUDr. Karel Vítek, CSc., advokát, se sídlem Hradecká 34, Opava, zemřel (úmrtní list založen na listu č. 60 soudního spisu, datum úmrtí 4. 3. 2008).

Dotazem na Českou advokátní komoru bylo krajským soudem ověřeno, že JUDr. Karel Vítek, CSc., byl ke dni 29. 2. 2008 vyškrnut ze seznamu advokátů České advokátní komory dle § 7b odst. 1 písm. g) zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů. Vzhledem k okolnostem a k ochraně práv a právem chráněných zájmů klientů určil předseda České advokátní komory dne 1. 4. 2008 nástupcem za zemřelého Mgr. Dalibora Kubu, advokáta se sídlem Dolní náměstí 3, Opava. Na listu č. 36 soudního spisu je založena kopie rozhodnutí předsedy České advokátní komory o určení nástupce za JUDr. Karla Vítka, CSc.

Krajský soud následně doručil napadené usnesení ve věci zastavení řízení dne 5. 6. 2008 Mgr. Daliboru Kubovi, ten obratem, tj. dne 6. 6. 2008, krajskému soudu sdělil, že na základě dohody o skončení poskytování právních služeb, kterou se stěžovatelem uzavřel, stěžovatele v řízení nezastupuje.

Podáním ze dne 8. 6. 2008, doručeným krajskému soudu dne 11. 6. 2008, požádal stěžovatel o ustanovení advokáta, a to ke spisové značce 58 Ca 86/2007 - 27. Dne 18. 6. 2008 byla krajskému soudu doručena v této věci projednávaná kasační stížnost. Usnesením ze dne 20. 2. 2009, č.j. 58 Ca 86/2007-66, byl stěžovateli ustanoven zástupce JUDr. Vlastimil Vezdenko, advokát se sídlem Hauerova 3, Opava, který kasační stížnost doplnil.

Pro posouzení věci považuje kasační soud za stěžejní skutečnost, že krajský soud se dne 21. 3. 2008 z písemnosti založené na listu č. 32 soudního spisu dozvěděl, že usnesení o zastavení řízení doručil nesprávné osobě a současně, že zástupce stěžovatele JUDr. Karel Vítek, CSc., zemřel. Dozvěděl-li se krajský soud, že advokát, který stěžovatele zastupoval, bezprostředně krátce po datu, kdy mu bylo doručováno,

zemřel, nemohl bez pochybností (oprávněně) předpokládat, že zástupce stěžovatele byl způsobilý soudní poplatek uhradit, případně, že se vůbec stěžovatel dozvěděl o výzvě soudu k uhrazení soudního poplatku, jakož i o důsledcích spojených s jeho nezaplacením v soudem dodatečně stanovené lhůtě. Jakkoliv je z úmrtího listu zřejmé, že původní zástupce zemřel 4. 3. 2008, tj. týden po uplynutí úložní doby, nelze z této informace automaticky dovodit účinnost fikce doručení.

Právní fikce je konstrukce užívaná v právu, jíž se za určitých okolností předstírá právní skutečnost, která nenastala. Příkladem právní fikce je institut náhradního doručení uplatňovaný nejen o. s. ř., ale také dalšími procesními předpisy. Důvodem, proč byla do právního řádu zavedena „fikce doručení“, byly potíže s doručováním soudních písemností, přičemž smyslem nové právní úpravy bylo - větší či menší měrou - zakotvit odpovědnost adresáta za řádné přebírání písemností (srovnej např. náleží ÚS ze dne 3. 9. 2009, sp. zn. III.ÚS 1452/08). V případě kvalifikovaných osob, tedy i advokátů, je tato odpovědnost téměř absolutní, což je vcelku pochopitelné, protože na nich lze spravedlivě požadovat, aby si po celou dobu výkonu své činnosti zajistily řádné přebírání pošty. To však nemůže platit za situace, kdy advokát po náhlé hospitalizaci zemře a kdy je tak jako v daném případě zásadním způsobem zpochybněna reálná možnost převzetí dané písemnosti a tím i jejího následného doručení pomocí fikce.

Nejvyšší správní soud v usnesení ze dne 8. 9. 2005, č. j. Na 225/2005 - 110, publ. pod č. 765/2006 Sb. NSS, ve vztahu k soudnímu poplatku za kasační stížnost uvedl, že požadavek zaplacení soudního poplatku jako jedna z podmínek řízení, je nepochybně ústavně konformním procesněprávním institutem. Jeho smyslem a účelem je jednak to, aby účastník zaplacením soudního poplatku stvrdil, že svému podání přikládá určitý nezbytný stupeň vážnosti a důležitosti a že se nejedná o podání podávané „jen tak“, jednak to, aby stát příjmy ze soudních poplatků alespoň zčásti pokrýval náklady na financování výkonu veřejné moci, zejména pak náklady na činnost orgánů provádějících zpoplatněná řízení či úkony. Oba účely lze v ústavním a právním státě nepochybně považovat samy o sobě za legitimní. Vyžadování zaplacení soudního poplatku ovšem zůstane ústavně konformním institutem pouze tehdy, pokud procedura výběru soudního poplatku umožní zohlednit poměry konkrétních účastníků (a ti z nich, jejichž poměry, zejména poměry majetkové, to odůvodňují, budou od placení osvobozeni) a pokud její jednotlivé součásti budou „nastaveny“ tak, že účastníkovi umožní v určité míře napravit jeho opomenutí soudní poplatek zaplatit ihned, jakmile mu tato povinnost vznikne, a to v určité míře i po vydání rozhodnutí, jímž se řízení pro nezaplacení soudního poplatku končí, a musí proto existovat povinnost soudu účastníka k zaplacení poplatku ústavně konformním způsobem vyzvat.

Jakkoli byly tyto závěry učiněny ve vztahu k soudnímu poplatku za kasační stížnost, platí beze zbytku i pro soudní poplatek za žalobu, neboť se jedná o srovnatelné situace. Shodná je procedura výběru obou poplatků řídicí se zákonem o soudních poplatcích a ustanoveními s. ř. s. V této souvislosti je vhodné zmínit usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 7. 2005, č. j. 2 Afs 187/2004 - 69, kde kasační soud zdůraznil, že názor o zastupitelnosti úkonu spočívajícího v zaplacení soudního poplatku a z toho vyplývající povinnost doručení výzvy pouze zástupci účastníka za stávající úpravy správního soudnictví nemá za následek omezení přístupu

k soudu, za situace kdy má účastník možnost napravit své opomenutí a dodatečně soudní poplatek zaplatit.

Stěžovatel poplatek nezaplatil, jak se to uvádí v odůvodnění usnesení krajského soudu; nezaplatil jej ovšem v důsledku specifických okolností souvisejících s náhlým úmrtím svého zástupce. Je možno konstatovat, že úprava doručování advokátům nezahrnuje postup pro výše uvedenou zvláštní situaci, kdy v žádném případě nelze advokátu přičítat k tíži, že se s doručovanou zásilkou neseznámil – a v žádném případě z toho nelze dovodit důsledky pro účastníka, které by znamenaly odmítnutí přístupu k soudu. Ustanovení § 9 zákona o soudních poplatcích jako předpoklad zastavení řízení vyžaduje nejen to, že účastník nezaplatil poplatek, ale také, že k tomu byl řádně vyzván; tak tomu v této věci nebylo. K nedostatku řádného poučení Nejvyšší správní soud připomíná znění ustanovení § 9 odst. 3 zákona o soudních poplatcích, dle kterého „soud poplatníka ve výzvě poučí o tom, že řízení zastaví, jestliže poplatek nebude ve stanovené lhůtě zaplacen“. Je potřebné zdůraznit, že smyslem zákonného poučení je poskytnutí informace týkající se procesních práv a povinností a tedy zajištění předvídatelnosti řízení. Zastavení řízení pro nezaplacení soudního poplatku není samoučelné. Účelem zastavení řízení pro nezaplacení soudního poplatku není „filtrace“ návrhů a vytváření překážky pro efektivní uplatnění práva na přístup soudu, nýbrž reagovat na situaci, kdy účastník ani přes jasně stanovenou a přiměřenou lhůtu soudní poplatek nezaplatí. Krajský soud z korespondence s Českou advokátní komorou jednoznačně věděl, že vzhledem k úmrtí původního zástupce byl k ochraně práv a právem chráněných zájmů stěžovatele určen předsedou České advokátní komory dne 1. 4. 2008 nástupcem za zemřelého Mgr. Dalibor Kuba. Na místo toho, aby vyzval stěžovatele prostřednictvím tohoto zástupce opětovně k zaplacení poplatku, stanovil mu k úhradě novou lhůtu a poučil jej o následcích nesplnění výzvy (§ 9 odst. 1 a 3 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích), doručil novému zástupci dne 5. 6. 2008 usnesení ze dne 12. 3. 2008 ve věci zastavení řízení.

Ustanovení čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod stanoví, že každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu. Jestliže uvedené ustanovení hovoří o „stanoveném postupu“, je tím míněn příslušný procesní předpis, který současně představuje vytyčení mezí základního práva zakotveného v citovaném ustanovení; pro tyto meze platí, že musí šetřit jeho podstatu a smysl (čl. 4 odst. 4 Listiny). Kladením důrazu, jde-li o samotný přístup k soudu, na formální stránku věci, aniž by pro to existovaly věcné důvody, se tak stává nepřipustným (přepjatým) formalismem, který – dovedeno do důsledků – může znamenat i odepření spravedlnosti (denegatio iustitiae). Kasační soud proto v této souvislosti znovu opakuje, že je vždy třeba zvážit konkrétní okolnosti případu, a v návaznosti na to zvolit nejvhodnější způsob doručování tak, aby nebyla dotčena ústavně zaručená práva účastníků řízení.

Z důvodů výše uvedených Nejvyšší správní soud napadené usnesení Krajského soudu v Ostravě podle § 110 odst. 1 zrušil a věci vrátil soudu k dalšímu řízení, v němž je tento soud podle odst. 3 citovaného ustanovení vázán právním názorem vysloveným v tomto rozsudku.

O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodne podle § 110 odst. 2 s. ř. s. krajský soud v novém rozhodnutí.

P o u ě n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 3. prosince 2009

JUDr. Radan Malík
předseda senátu